

SZENT ATANÁZ GÖR. KAT. HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA

INSTITUTUM SANCTO ATHANASIO NOMINATUM

ATHANASIANA

58

Nyíregyháza
2025

ATHANASIANA
a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola folyóirata

Főszerkesztő:
Véghseő Tamás

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dobos András, Görföl Tibor, Garai Péter, Odrobina László, Szilágyi Barnabás,
Németh István, Földvári Katalin, Szegvári Zoltán

A folyóirat Tudományos Tanácsadó Testületének tagjai:
S.E.R. Dr. Orosz Atanáz, megyéspüspök, Miskolci Egyházmegye
S.E.R. Dr. Martos Balázs Levente, segédpüspök, rektor, Központi Papnevelő Intézet,
Prof. Baán István, professor emeritus, Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
Prof. Dolhai Lajos, rektor, Egri Hittudományi Főiskola
Prof. Kustár Zoltán, tanszékvezető egyetemi tanár, Debreceni Református Hittudományi
Egyetem, Őszötvetségi Tanszék
Prof. Thomas Mark Németh, tanszékvezető egyetemi tanár, Bécsi Egyetem, Teológiai Kar,
Történeti Teológiai Intézet
Prof. Puskás Attila, tanszékvezető egyetemi tanár, Pázmány Péter Katolikus Egyetem,
Hittudományi Kar
Prof. Em. Szentmártoni Mihály SJ, professor emeritus, Pontificia Università Gregoriana
Prof. Várnai Jakab, tudományos munkatárs, Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

A szerkesztőség címe:
Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
H 4400 Nyíregyháza
Bethlen G. u. 13–19.
Tel./Fax: +36/42/597-600
www.szentatanaz.hu/ / athanasiana.kiadvanyok@szentatanaz.hu

Postacím:
H-4401 Nyíregyháza, Pf. 303.

Felelős kiadó:
Galambvári Péter mb. rektor

© Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, 2025

ISSN 1219-9915

Megrendelhető a fenti címek bármelyikén
Az egyes számok ára: 1.000 Ft

Görögkatolikus iskolába járó diákok a XXI. század elején

TARTALOM: 1. A gyermek baráti köre; 2. Iskolával való formális és informális kapcsolattartás; 3. Családi belső kommunikáció; 4. Családi munkamegosztás; 5. A családon belüli nevelési elvek és az iskola által képviselt elvek kapcsolata; 6. Összefoglalás; 7. Következtetések

Területi elhelyezkedésüket tekintve inkább az ország keleti, észak-keleti részén találhatóak ezen intézmények, ugyanakkor egyre jelentősebb számban jelennek meg az ország középső, illetve nyugati részén. Az iskolatípusok szerinti korábbi elemzésünk folyamán a legmagasabb iskolai végzettség tekintetében az egyetemi, főiskolai végzettségű szülők aránya a püspöki székhelyeken lévő görögkatolikus intézményekben a legmagasabb és a szegregátum környékiekben a legalacsonyabb.

A munkaerőpiaci helyzet tekintetében pedig azt tapasztaltuk, hogy a szegregátum környéki iskolákban a legalacsonyabb a munkaviszonnyal rendelkezők aránya, a legmagasabb érték a városi átvett iskolákban és a püspöki székhelyeken levő intézményekben van. Ami a görögkatolikus iskolába járó diákok szüleinek legmagasabb iskolai végzettségét illeti, az Országos kompetenciafelmérés (2015) azt mutatja, hogy a görögkatolikus szülők körében az általános iskolát nem végzettek aránya az országos átlag felett van (4,4%–1,7%), a felsőfokú végzettséggel, főiskolával vagy egyetemmel rendelkezők aránya pedig az országos átlag alatt van (6,0%–8,8%). A vallásosságot tekintve a görögkatolikus szülők 25,4%-a az egyház tanítása szerint vallásos, míg 59,4%-a a maga módján vallásos. A szülők 29%-a minden vasárnap templomba jár, míg 39%-uk csak a nagyobb ünnepeken. („A görögkatolikus iskolát választó szülők motivációi” kérdőíves adatbázis).

Tekintettel arra a tényre, hogy ennyire változatos képet mutat a görög-katolikus iskolák világa, érdekes kérdésnek tartottuk, hogy megvizsgáljuk a görögkatolikus diákok családi tőkéjét, illetve nevelési elveiket. Számos hazai és nemzetközi kutatás középpontjában áll a családi tőke és a sikeres iskolai pályafutás közötti kapcsolat vizsgálata: Bourdieu¹ (1978), Ferge² (1978), Pusztai³ (2008), Óhidy⁴ (2016), Engler⁵ (2016) kutatási eredményei azt támasztják alá, hogy a támogató család háttérországgént megsokszorozza a sikeres tanulói pályafutás esélyét. Így véleménye szerint nemcsak az egyén számára, hanem az őt körülvevő világ számára is hozzáadott értéket ad a tanulástámogatás, illetve az emberi tőkébe való beruházás. A legtöbb kutató az iskolai eredményesség és a társadalmi tőke összefüggésének magyarázata kapcsán a reprodukciós elméletet hozza magyarázatként. Pusztai (2008) kutatásaiban nem találta kielégítőnek ezt az elméletet az alacsony státuszú diákok eredményességének vizsgálatakor. Továbblepve és a kapcsolathálózati szempontot emelte ki, mint az eredményesség kulcsfaktorát.

Ezen feltételezésből kiindulva mi is megvizsgáltuk, hogy milyen baráti körrel rendelkezik a gyermek, a szülők részéről milyen az iskolával való kapcsolattartás, milyen a családi belső kommunikáció, a családi munkamegosztás, végül a családon belüli nevelési elvek és az iskola által képviselt elvek kapcsolata.

-
- 1 Pierre Bourdieu: *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése*. Budapest, Gondolat Kiadó, 1978.
 - 2 Ferge Zsuzsa: Utószó. In: Pierre Bourdieu: *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése*. Budapest, Gondolat Kiadó, 1978.
 - 3 Pusztai Gabriella: *Religion and Values in Education in Central and Eastern Europe*. Debrecen, 2008.
 - 4 Óhidy Andrea: A „roma közösségi kulturális tőke” szerepe roma és cigány nők sikeres iskolai pályafutásában. *Magyar Pedagógia*, 116(2), 171–196, 2016.
 - 5 Engler Ágnes: A család szerepe az eredményes életpálya kialakításában. In: Kozma Tamás (szerk.): *Tanuló régiók Magyarországon*. Budapest, 2016.

1. A gyermek baráti köre

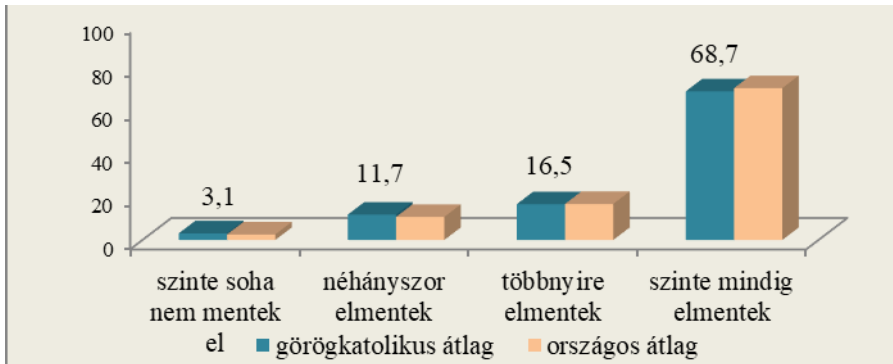
Az eredmények tükrében azt láthatjuk, hogy a görögkatolikus iskolát választó gyermekek közel felének (46,5%) baráti köre jórészt vallásos gyermekekből áll. 6,32% esetén teljes mértékben csak vallásos barátai vannak a gyermeknek. 9,75% esetén tapasztaltuk azt, hogy a baráti kör egyáltalán nem vallásos.

Az Országos kompetenciamérés adatbázisa lehetőség ad arra, hogy beléassunk a szülők és az iskola közötti kapcsolat többszintű elemzésébe. Először megvizsgáltuk azt, hogy az iskolában történtek átbeszélése milyen gyakran történik. Azt tapasztaltuk, hogy a görögkatolikus iskolában tanuló diákok szüleinek közel 79,3%-a mindennap átbeszéli a gyermekkel a napi iskolai eseményeket. Az országos átlag ehhez viszonyítva 68,2%. A görögkatolikus iskolát választó családokban 1,7% azoknak az aránya, akik soha nem kérdezik meg a gyermeküktől, mi történt aznap az iskolában, ez két százalékkal kevesebb, mint az országos átlag.

2. Iskolával való formális és informális kapcsolattartás

Kíváncsiak voltunk arra, hogy ez mennyire köthető településtípushoz. Azoknak a szülőknek az arányát vizsgáltuk meg először, akik mindennap átbeszélnek a gyermekükkel az iskolában történeteket. A püspöki székhelyeken a legmagasabb ez az arány, Miskolcon több mint 90%-os reprezentációt látunk. A legalacsonyabb értékeket a szegregátum környéki iskolákban kaptunk, különösen is a szolnoki iskolában, itt 57% ezen szülőknek az aránya. Ha a két szegregátum környéki iskola adatait összevetjük, azt láthatjuk, hogy a megyeszékhely külvárosában található intézményben tanuló diákok szülei, akik mindennap érdeklődnek az iskola felől, 15%-al alacsonyabb arányban jelennek meg a homrogdi (73%) kistelepülés, rurális környezetben található intézményhez képest.

A következő elemzési szempont az volt, hogy a szülők mennyire tartják a formális kapcsolatot az iskolával. Arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen gyakran járnak a szülők szülői értekezletre. Országos szinten a szülők 70,2%-a mindig elmegy szülői értekezletre, míg a görögkatolikus szülők 68,7%-a vesz részt minden szülői értekezleten. A görögkatolikus iskolába járó tanulók szüleinek 3,1% soha nem vesz részt szülői értekezleten, ami egy százalékkal magasabb, mint az országos átlag.

1. ábra: A görögkatolikus iskolában tanuló diákok szüleinek szülői értekezletre való járásának szokása (%) (N=1147). Forrás: Országos kompetenciamérés, 2015. május

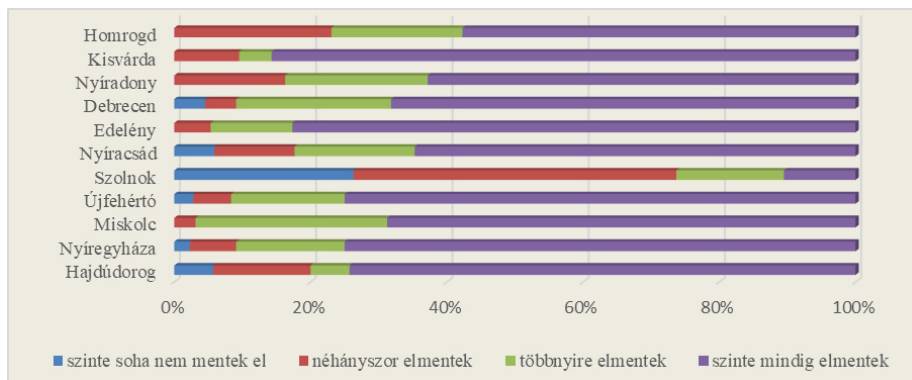
A görögkatolikus iskolákat összehasonlítva azt tapasztaljuk, hogy a „soha nem mennek el” kategória az intézmények körülbelül felénél reprezentálódik valamilyen mértékben. A megyeszékhelyes külvárosban a legmagasabb ez az arány, 26,3%. Az előző kérdés eredményeinek tükrében azt feltételezhettük, hogy a püspöki székhelyeken lesz a legmagasabb azok aránya, akik mindig elmennek a szülői értekezletre, hiszen ezeken a helyeken a legmagasabb azon szülők aránya, akik mindennap érdeklődnek a gyermekeiktől az iskolai események felől. Nyíregyházán 75%, Debrecenben 68%, ugyanakkor azt tapasztaljuk, hogy Kisvárdán (85,7%) és Edelényben (82,7%) a legmagasabb a szülői értekezleteken mindig részt vevő édesapák és édesanyák aránya.

Bacskai, Bencze, Dorogi, Hegedűs, Major, Rétháti, Pusztai⁶ (2024) megállapították, „hogyan bár az életkor előrehaladtával a szülői bevonódás mértéke csökken, mégis hatással van a szülői részvételre”. Továbbá kimutatták, hogy „az alacsonyabb státuszú családok bevonódási stratégiája más, de a bevonódás szintje nem éri el a magasabb szocioökonómiai háttérű családokét és ez félreértésekhez vezethet a családok és a szülők között”. Pusztai, Bacskai, Ceglédi, Kocsis, Megumi G. Hine⁷ (2025) megállapításai

6 Bacskai K. – Bencze Á. – Dorogi A. – Hegedűs G. – Major E. – Rétháti C. – Pusztai G.: A szülői bevonódás és eredményesség összefüggései Magyarországon az országos kompetenciamérés adatai alapján. *Különleges Bánásmód – Interdiszciplináris folyóirat*, 10(4), 7–20. 2024. <https://doi.org/10.18458/KB.2024.4.7>

7 Pusztai G. – Bacskai K. – Ceglédi T. – Kocsis Z. – Hine M. G.: Mission Possible?: Institutional Family-School-Community Partnership Practices and Parental Involvement

szerint „azok a szülők, akik alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, fontosabbnak tartják a közösségfejlesztési politikákat és a speciális támogatást, mint azok a szülők, akik magasabb iskolai végzettséggel bírnak”.

2. ábra: A görögkatolikus iskolában tanuló diákok szüleinek szülői értekezletre való járásának szokása intézményenként (N=1147). Forrás: Országos kompetenciamérés, 2015. május

3. Családi belső kommunikáció

Tovább vizsgálódva a családon belüli viszonyok működésének megértése érdekében, a következőkben arra próbáltunk fókuszálni, hogy a szülők mennyire érdeklődnek a gyermekük olvasmányélményéről. Az országos átlaghoz viszonyítva azt tapasztaltuk, hogy a görögkatolikus iskolás szülők közel 18,5%-a mindennap megkérdezi mit olvasott a gyermek, míg ez az arány országos szinten 11,2%. 25,4% azon görögkatolikus iskolás szülők aránya, akik soha nem kérdezik meg, hogy mit olvasott a gyermek, míg az országos arány ebben a tekintetben 36,2%. Feltételezhetjük, hogy a családi belső kommunikáció jelentősége nem csupán az aktuális kapcsolatokra korlátozódik, hanem hosszú távú hatással van a gyermekek személyiség fejlődésére és társadalomban később megélt helyzetére. A pozitív kommunikációs minták kialakítása feltétlenül fontos ahhoz, hogy támogató és egészséges környezetet biztosítsunk minden családtag számára.

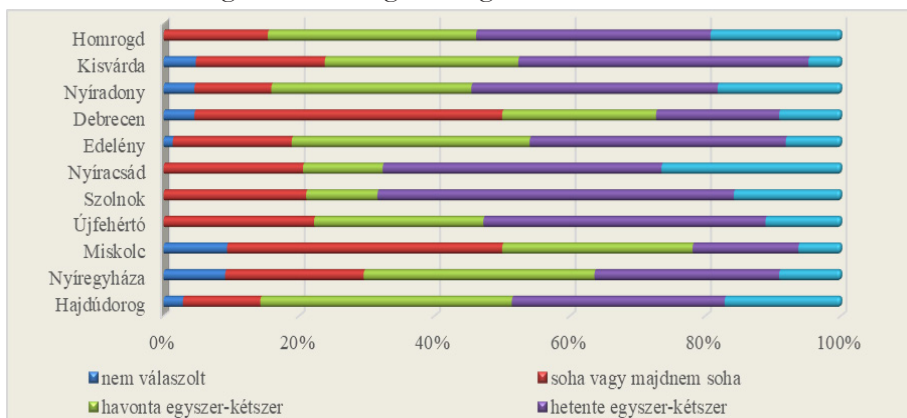
4. Családi munkamegosztás

Szent II. János Pál pápa *Familiaris consortio*, azaz „Családi közösség” című művében hangsúlyozza, hogy „a család Istentől azt a küldetést kapta, hogy a társadalom első és életadó sejtje legyen”.⁸

Így további érdekes elemzési szempont volt az, hogy a családon belüli munkamegosztás hogyan alakul. A görögkatolikus iskolában tanuló diákok 33,5%-a mindennap segít otthon a házimunkában, míg ez az arány országos szinten 28,6%. A napi rendszerességgű otthoni segítség a görögkatolikus iskolásokra jellemzőbb, ugyanakkor a hetente egyszer-kétszer és a havonta egyszer-kétszer kategóriákban minimális eltéréssel (1–2%), de az országos átlag magasabb. Következő lépésben a kerti munkába való bevonódást vizsgáltuk.

A heti rendszerességgű bevonódás a görögkatolikus iskolák esetén közel 10%-kal magasabb, ugyanakkor a „soha nem dolgoznak együtt a kertben” kategória esetén az országos átlag 10%-kal magasabb.

Iskolák szerinti lebontásban megvizsgálva ezt a kérdést azt tapasztaltuk, hogy a naponta mezőgazdasági munkát végzők aránya Nyíraczádon (26,5%) és Nyíradonyban (36,3%) a legmagasabb. A szántóföldi munkába hetente bekapcsolódók aránya a szegregátum környéki szolnoki iskolában (52,6%) a legmagasabb és a püspöki székhelyeken a legalacsonyabb. Debrecenben, Miskolcon és Nyíregyházán a legmagasabb azoknak az aránya, akik soha nem végeznek mezőgazdasági munkát.

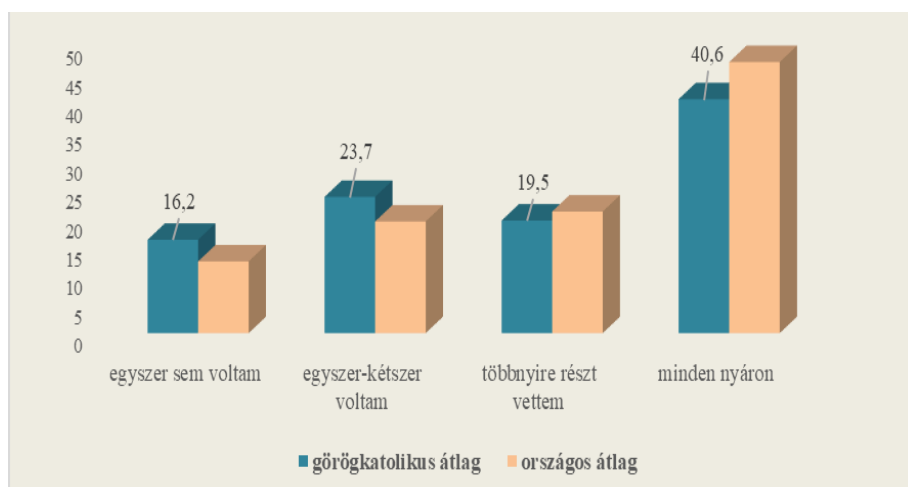

3. ábra: Milyen gyakran történik a családban, hogy együtt dolgoznak a kertben, a szántóföldön,

8 Szent II. János Pál pápa: *Familiaris consortio*, Letöltve: 2024. december 12.

szülőben, műhelyben? Intézményenkénti lebontásban. (%) (N=1142). Forrás: Országos kompetenciamérés, 2015. május

Arra is próbáltunk választ keresni, hogy van-e különbség az országos átlag és a görögkatolikus átlag között abban a tekintetben, hogy milyen gyakran üdül a tanuló a családjával együtt. Azt tapasztaltuk, hogy a minden nyáron a családdal nyaralók aránya országos viszonylatban (47%) hét százalékkal magasabb, mint a görögkatolikus átlag. A görögkatolikus iskolások közel 17%-a egyszer sem volt még a szüleivel nyaralni, míg ez az arány országos szinten 12,5%.

4. ábra: Milyen gyakran történik a családban, hogy együtt mennek nyaralni, (%) (N=1142). Forrás: Országos kompetenciamérés, 2015. május

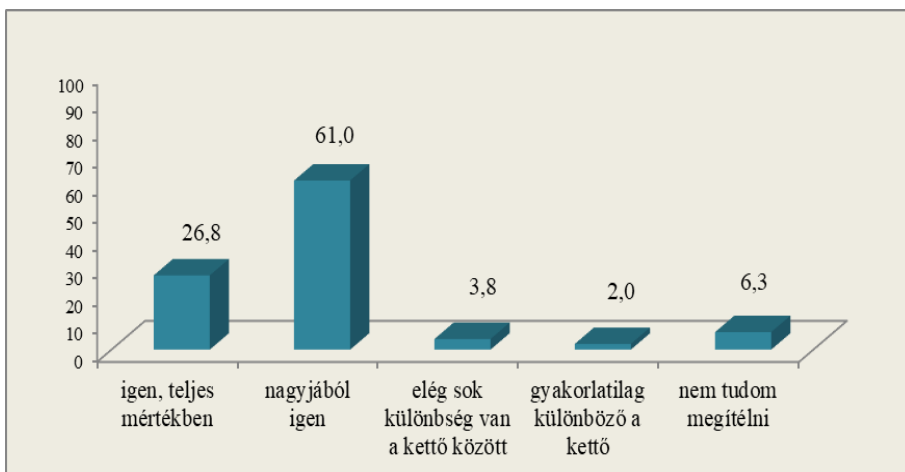
Megvizsgálva ezt a kérdést az iskolák szintjén, nem meglepő módon a püspöki székhelyeken a legmagasabb azok aránya, akik minden nyáron a szüleikkel nyaralnak, és ez az érték a legalacsonyabb a szegregátum környéki iskolákban.

A családon belüli viszonyok feltérképezéséhez egyrészt a saját kérdőív adatait használtuk fel a nevelési elvek megismerése céljából, majd az Országos kompetenciamérés vonatkozó kérdéseire adott válaszokat elemeztük, így az iskolákat nemcsak egymáshoz, de az országos átlaghoz is tudtuk viszonyítani.

5. A családon belüli nevelési elvek és az iskola által képviselt elvek kapcsolata

A családon belüli nevelési elvek és az iskola által képviselt elvek közötti kapcsolat komplex interakciót mutat. A szülők által használt nevelési stílus meghatározó nemcsak a gyermek személyiségfejlődése szempontjából, de az iskolai eredményességre is hatással lehet. Többek között Pusztai⁹ (2004) felveti annak a lehetőségét, hogy amennyiben az otthoni és az iskola által képviselt értékrend nagyon hasonlít egymáshoz, az hozzásegítheti a tanulókat a minél eredményesebb iskolai pályafutáshoz (Pusztai 2004).

A szülőket arra kértük, hogy vessék össze az általuk képviselt nevelési elveket az iskoláéval. Azt tapasztaltuk, hogy a szülők közel egyharmadának (26,8%) a nevelési elvei teljesen megegyeznek az iskola által képviselt elvekkel, 61%-uknál nagyjából egyeznek meg a nevelési elvek, összesen 2% esetén tapasztaltuk azt, hogy gyakorlatilag teljesen különbözik a kettő.

5. ábra: A családon belüli nevelési elvek és az iskola által képviselt elvek kapcsolata (%) (N=1147).

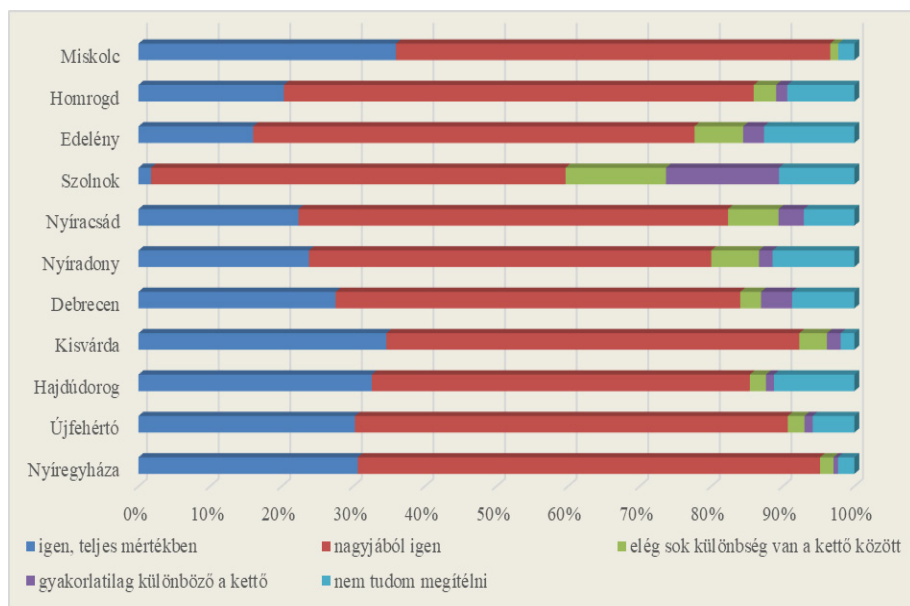
Forrás: „Görögkatolikus iskolát választó szülő motivációi” című kérdőív adatbázisa

Megvizsgáltuk azt is, hogy amennyiben különböznek a nevelési elvek, a szülői házáé-e a szigorúbb, vagy az iskoláé. A szülők 81,2%-a az iskolát tartotta szigorúbbnak.

Az iskolatípusonkénti vizsgálat esetén azt láttuk, hogy a püspöki székhelyen, illetve a kisvárosi iskolákban vannak legnagyobb számban azok a

szülők, akiknek a nevelési elvei teljesen megegyeznek az iskola által képviselt értékekkel. A szegregátum környéki, illetve a városi átvett iskolákban vannak túlnyomó többségben azok a szülők, akiknél gyakorlatilag teljesen különbözik a nevelési elv az iskolaitól.

Az iskolánkénti elemzésből látszik, hogy a szegregátum környéki szolnoki iskolában összesen a szülők 1,8%-ának a nevelési elvei egyeznek meg az iskoláéval. Ebben a tekintetben a püspöki székhelyen található miskolci iskola képviseli a másik végletet, a szülők 36%-ával.

6. ábra: A családon belüli nevelési elvek és az iskola által képviselt elvek kapcsolata. Intézményenkénti lebontás (%) (N=1147). Forrás: „Görögkatolikus iskolát választó szülő motivációi” című kérdőív adatbázisa

A fentiek alapján felvetődött bennünk, hogy a görögkatolikus egyház által fenntartott iskolák és a gyermeküket oda irató szülők nevelési elveinek összhangja vajon iskolai végzettség függvénye-e.

Azt tapasztaltuk, hogy az édesanyák esetén a legmagasabb iskolai végzettség növekedésével folyamatosan növekszik azon édesanyák száma, akik teljes mértékben egyetértenek az iskola által képviselt nevelési elvekkel. Az édesapáknál is nagyon hasonló a helyzet, egyedül a szakközépiskola és a gimnázium között nincs növekedés. (szig.***)

teljes mértékben egyetért az iskola által képviselt értékrenddel		
	édesapa	édesanya
befejezetlen általános iskola	12%	9,1%
általános iskola	11%	14,2%
szakmunkásképző, szakiskola	19,7%	19,7%
szakközépiskola	36,1%	21,7%
g i m n á z i u m , technikum	32%	28%
egyetem, főiskola	38,1%	36,1%

1. táblázat: A családon belüli nevelési elvek és az iskola által képviselt elvek kapcsolatát teljes mértékben egyező esetben (%) (N=1147). Forrás: „Görögkatolikus iskolát választó szülő motivációi” című kérdőív adatbázisa

6. Összefoglalás

A kutatás célja a görögkatolikus diákok családi hátterének és nevelési elveinek vizsgálata volt.

6.1. Családi háttér és szülői elköteleződés

A szülők aktívan részt vesznek gyermekeik iskolai életében; a válaszadók 79%-a naponta beszél a gyermekével az iskolai eseményekről. Ez az arány magasabb, mint az országos átlag (68,2%). A görögkatolikus diákok baráti köre jellemzően vallásos, a diákok 46,5%-a vallásos barátokkal körülvéve él. A családok közötti kommunikáció és a házimunkában való részvétel is hangsúlyos: a görögkatolikus diákok 33,5%-a naponta segít otthon.

6.2. Iskolai kapcsolattartás

A kutatás során megfigyeltük a szülők iskolával való kapcsolattartását is. A püspöki székhelyeken a legmagasabb azok aránya, akik mindennap érdeklődnek gyermekeik iskolai eseményei iránt. A formális kapcsolattartás tekintetében a görögkatolikus szülők 68,7%-a rendszeresen részt vesz a szülői értekezleteken.

6.3. Családi nevelési elvek

A kutatás rávilágít arra is, hogy a családi nevelési elvek összhangja az iskola értékrendjével kulcsfontosságú lehet a diákok iskolai teljesítményében. A szülők körülbelül egyharmada (26,8%) teljes mértékben egyetért az iskola által képviselt elvekkel. Az édesanyák legmagasabb iskolai végzettsége pozitív korrelációt mutat az iskola értékrendjével való egyetértés mértékével.

7. Következtetések

A görögkatolikus iskolákban tanuló diákok sikeres iskolai pályafutása szoros összefüggésben áll a családi háttérrel és a szülői elköteleződéssel. A kutatás hangsúlyozza a családi tőke és a társadalmi kapcsolatok fontosságát az iskolai eredmények javításában. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a görögkatolikus közösség által képviselt értékek és nevelési elvek erősítik a diákok fejlődését és sikerét az oktatási rendszerben.